

VEERKRACHTIG ERFGOED

DE TOEKOMST TEGEMOET

GEMEENTE EIJSDEN-MARGRATEN

OPEN
MONUMENTEN
DAG

COLOFON

Tekst: verschillende auteurs, zie bronvermelding

Vormgeving: Karin Winkelmolen

Redactie: Team Kunst & Cultuur

Contact: kunstencultuur@eijdsden-margraten.nl

Copyright: gemeente Eijdsden-Margraten 2026[®]

VEERKRACHTIG ERFGOED

DE TOEKOMST TEGEMOET

GEMEENTE EIJSDEN-MARGRATEN

INHOUDSOPGAVE

	VOORWOORD	6
	HOE DIT BOEKJE TE GEBRUIKEN	8
	DEELNEMENDE LOCATIES	10
1	EEN LOODS MET EEN RIJKE GESCHIEDENIS	16
	Oude Veiling, Margraten	
2	DE VOORMALIGE ZAAGMOLEN	22
	Laag Caestert – Eijsden	
5	AAN DE RAND VAN DE AFGROND	26
19	Uitzichtpunt Groeve en Kalkoven de Valk, 't Rooth	
11	HET LAATSTE KLOKGELUI	32
	St. Lambertuskerk, Mheer	

15	EEN DUIK ONDERGRONDS IN DE PREHISTORISCHE VUURSTEENMIJN	36
	Vuursteenmijn, Rijckholt	
8	EEN BIJZONDERE KLOOSTER- RUÏNE IN HOOGCRUTS	40
	Klooster Hoogcruts, Noorbeek	
	MET DANK AAN	44

● De nummers in de gele bollen corresponderen met de locatienummers op de kaart op pagina 14.

VOORWOORD

VEERKRACHTIG ERFGOED IN EIJSDEN-MARGRATEN

Dit jaar is het onderwerp van de landelijke Open Monumentendag: 'Veerkrachtig erfgoed'. Veerkracht gaat over het beschermen van wat ons dierbaar is. Bijvoorbeeld tegen verval, klimaatverandering en andere ontwikkelingen die erfgoed onder druk zetten.

In onze gemeente zijn er veel mooie voorbeelden van zulke veerkracht. Bijvoorbeeld de ontwikkelingen rondom *biobased* bouwen: met natuurlijke grondstoffen worden duurzame bouwmaterialen ontwikkeld. Bouwmaterialen die vaak hun oorsprong vinden in traditionele manieren van bouwen, zoals het vakwerk. Zo helpt erfgoed ons om ons klaar te maken voor een circulaire toekomst. Tijdens Open Monumentendag ontdekt u meer over deze mooie ontwikkelingen bij de Oude Veiling in Margraten.

Een ander voorbeeld van de veerkracht van onze gemeente is de fruitteelt. Dat was vroeger een belangrijke pijler van onze lokale economie. Door de jaren heen heeft deze regelmatig onder druk gestaan. Toch ontdekken lokale ondernemers telkens weer nieuwe manieren om dit erfgoed in ere te houden. Ontdek meer daarover bij de expositie en de erfgoedmarkt in de oude veilinghal in Margraten.

Deze veerkracht vervult ons als wethouders niet alleen met trots, maar ook met hoop. Dat we in onze gemeente samen ervoor zorgen dat wat ons dierbaar is, behouden blijft. En dat we samen de uitdagingen van de toekomst het hoofd kunnen bieden.

Namens het college van B&W,

Nadine Steijns-Huids

*Wethouder
Materieel Erfgoed*

Gemeente Eijsden-Margraten

Roger Ritzen

*Wethouder Kunst, Cultuur
en Immaterieel Erfgoed*

HOE DIT BOEKJE TE GEBRUIKEN

Dit is een uitgave van de gemeente Eijsden-Margraten bij Open Monumentendag 2026. Op pagina 10, 11 en 12 vindt u de lijst van deelnemende monumenten. Op pagina 14 en 15 ziet u alle locaties op een kaartje.

Uitgebreide informatie over alle locaties, activiteiten, adressen en openingstijden vindt u op www.openmonumentendag.nl of in de Open Monumentendag app. U kunt de app downloaden via de App Store of de Google Play Store.

Over een aantal locaties kunt u bovendien alvast meer ontdekken dankzij de verhalen in dit boekje. De monumenten waarover een verhaal is opgenomen in dit boekje zijn in het overzicht aangegeven met een geel bolletje en een cijfer: ①. De andere monumenten zijn aangegeven met een blauw bolletje ⑦. Locaties waar een activiteit plaatsvindt, zoals een workshop of een rondleiding, zijn aangegeven met een wit bolletje: ⑮.

Op bijna alle locaties zijn vrijwilligers aanwezig om u rond te leiden en nog meer te vertellen.

Ga dus zeker op pad om de verschillende locaties en activiteiten te ontdekken. U kunt daarvoor zelf een route samenstellen in de Open Monumentendag app.

Open Monumentendag 2026 in de gemeente Eijsden-Margraten vindt plaats op zondag 13 september. Let op: alleen de locatie Hoogcruts is geopend op zaterdag 12 september, en gesloten op zondag.

Scan de QR-code op deze pagina om de website van Open Monumentendag te bezoeken. U kunt de Open Monumentendag app downloaden via de App Store of de Google Play Store.

DEELNEMENDE LOCATIES

- 1 **Oude Veiling**, *verhaal: pagina 16*
Rijksweg 68, Margraten
- 2 **Zaagmolen**, *verhaal: pagina 22*
De Lamargellelaan 16, Eijsden, Laag Caestert
- 3 **Van Tienhovenmolen**
Gasthuis 79, Bemelen
- 4 **Groeve 't Rooth natuurgebied**, *activiteit*
Op het ticket dat je ontvangt na reservering,
vind je de exacte routebeschrijving.*
- 5 **Uitzichtpunt Groeve 't Rooth**, *verhaal: pagina 26*
't Rooth 24, Margraten
- 6 **Maretakboerderij**
't Rooth 17, Margraten
- 7 **Rondleiding Klooster Hoogcruts**, *activiteit*
Hoogcruts 47, Noorbeek
- 8 **Klooster Hoogcruts**, *verhaal: pagina 40*
Hoogcruts 47, Noorbeek
- 9 **Sint Brigidakerk**
Pley 8, Noorbeek

- 10 **Restauratierondleiding Brigidakerk**, *activiteit*
Pley 8, Noorbeek
- 11 **Sint Lambertuskerk**, *verhaal: pagina 32*
Dorpsstraat 2, Mheer
- 12 **Pastorie (binnenplaats)**
Dorpsstraat 9, Mheer
- 13 **Mariakapel**
Stallestraat 1, Mheer
- 14 **Vakwerkhuis Stallestraat**
Stallestraat 32, Mheer
- 15 **Mijn Rijckholt**, *verhaal: pagina 36*
Rijksweg 186, Rijckholt
- 16 **Rondleiding vuursteenmijn**, *activiteit*
Startpunt: parkeerterrein tegenover
Cafe Riekelt, Rijksweg 184, Rijckholt*
- 17 **Protestants Kerkje**
Wilhelminastraat 1, Eijsden
- 18 **Pancratiuskerk Mesch**
Kerkplein 5, Mesch

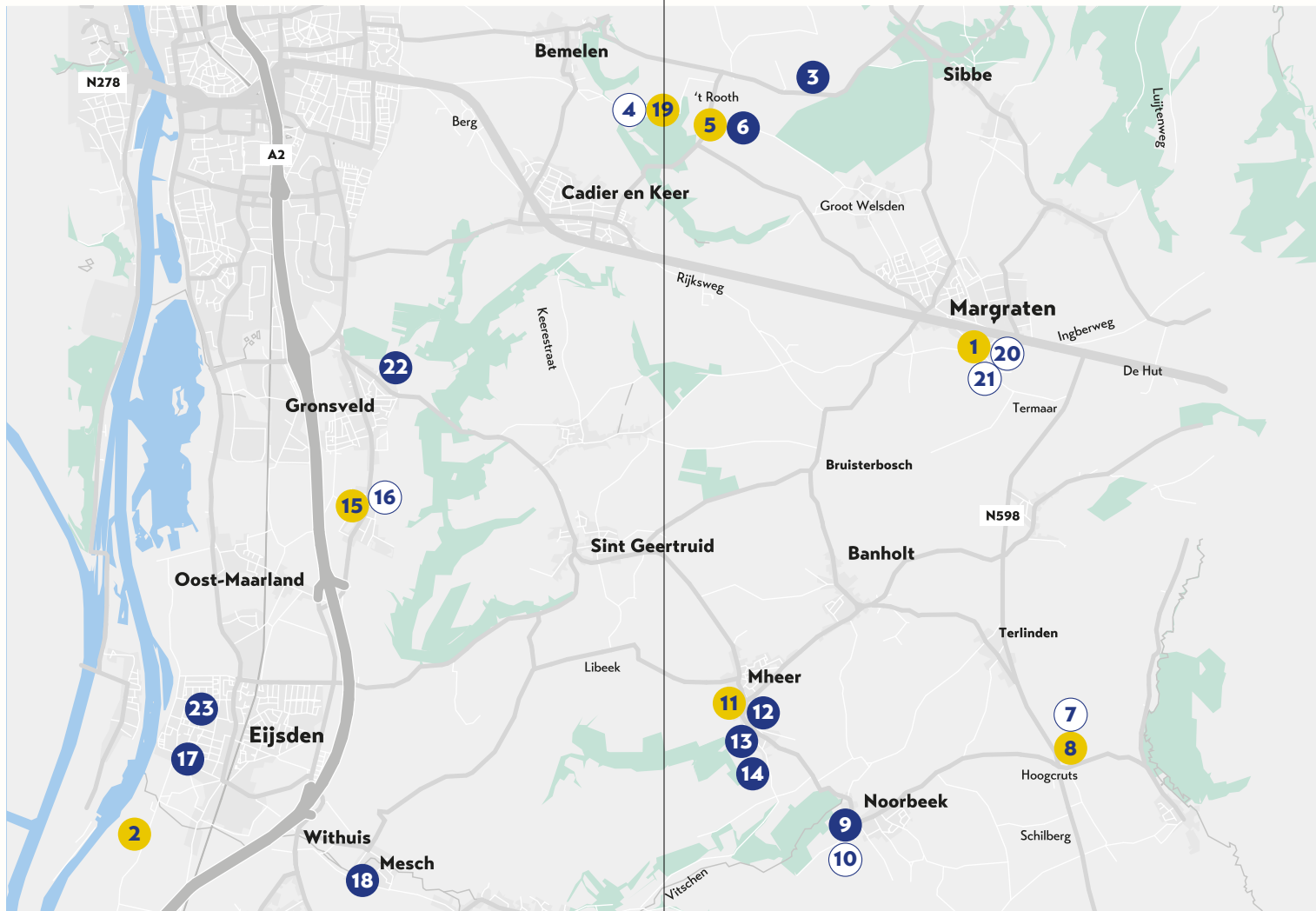

DEELNEMENDE LOCATIES (VERVOLG)

- 19** Kalkoven De Valk, *verhaal: pagina 26*
Splitsing wegen Hackerboschweg en
Rootherweg, bereikbaar vanaf Bemelen*
- 20** Leem als bouw materiaal:
van vroeger naar de toekomst, *activiteit*
Rijksweg 68, Margraten
- 21** Ecologische bouwmaterialen van
vroeger en nu – biobased in beeld, *activiteit*
Rijksweg 68, Margraten
- 22** Streekmuseum Grueles
Keerderweg 9, 6247 AS, Gronsveld
- 23** Museum Het Ursulinenconvent
Breusterstraat 27, Eijsden

- *De locaties met een geel bolletje zijn te bezoeken en worden in dit boekje uitgelicht met een verhaal.*
- *De locaties met een blauw bolletje zijn de hele dag door te bezoeken.*
- *De locaties met een wit bolletje zijn activiteiten. In sommige gevallen zijn er aparte starttijden, en/of moet je je vooraf aanmelden.*

** Locaties zonder adres staan in de app vermeld met geografische coördinaten.*

Oude veilinggebouw te Margraten. Fotograaf: Hub Huijnen

EEN LOODS MET EEN RIJKE GESCHIEDENIS

1 Oude Veiling, Margraten

Als men tegenwoordig door het industrieterrein De Fremme loopt kan men de gebouwen en het terrein van de Coöperatieve Veiling Margraten onmogelijk over het hoofd zien.

Voor het ontstaan van dit huidige complex, maar ook naar de oprichting van alle andere veilingen die in Zuid Limburg zijn geweest, moeten we terug naar de jaren 70 van de 19e eeuw.

Door de enorme toevoer van graan uit Amerika en Canada was er aan het eind van de 19e eeuw een graancrisis in Europa waardoor veel boeren overgingen van het telen van graan naar veeteelt. In de weiden werden, voor extra inkomen, hoogstamfruitbomen aangeplant.

Voor het ontstaan van de veiling van Margraten moeten we terug naar februari 1926. Toen kwam er

een aanvraag van de heer Bastings uit Valkenburg binnen bij het gemeentehuis van Margraten voor het bouwen van een fruitveiling langs de trambaan in Margraten.

Bastings is echter niet lang eigenaar van dit complex geweest, want op 31 mei 1927 is door notaris Mostart te Gulpen de akte opgemaakt van de "oprichting der vennootschap Veilingvereniging Margraten en omstreken".

Als vennoten worden genoemd:

De Heer Johannes Joseph Emile Ronckers,
burgemeester te Margraten.

De Heer Jacobus Hubertus Josephus Aussems,
landbouwer.

De Heer Johannes Josephus Ramaekers,
molenaar te Margraten.

De Heer Petrus Paulus Hubertus Royen,
molenaar te Berg en Terblijt.

In 1950 is de particuliere veiling overgegaan naar een coöperatieve. Tijdens de ledenvergadering van 31 mei 1950 kreeg het bestuur de toestemming om de particuliere veiling van Margraten over te nemen. Ook de coöperatieve zelfstandigheid van de veiling van Margraten duurde maar 7 jaar, want in 1957 werd een combinatie aangegaan met de coöperatieve veiling van Gronsveld. Deze verbintenis heeft tot 1962 geduurd, want na afloop van de termijn van vijf jaar verkoos Margraten om weer

alleen verder te gaan. In 1960 was de heer Jan van de Weerdt directeur in Margraten geworden. Door zijn vele verdiensten in het veilingwezen kwam de veiling van Margraten tot grote bloei.

Er werd toen een afmijnzaal ingericht, men had voor 750 ton koelruimte gebouwd en er was een geregelde aanvoer door 200 telers van wie er 150 geregistreerd stonden. De omzet was in dit jaar, 1962, 840.000 gulden. Door het bouwen van nieuwe, modernere, koelcellen kwam er een grotere aanvoer, waardoor de omzet in 1970 was gestegen tot Fl. 1,250,000.

Ook werd er besloten om bij de aanvoer van het fruit voortaan met pallets die ook werden gebruikt bij de opslag van fruit in de cellen.

Bij het afvoeren van het fruit was er een verandering te zien, het fruit werd aan de afnemers geleverd zoals ze dat wilden hebben: Aardbeien met acht doosjes in een kratje, appels en peren op schaaltes van vier stuks of fruit per kilo verpakt in een zakje.

In juni 1986 is de heer M. Schrijnemaekers in Margraten als directeur aan de slag gegaan.

Onder zijn leiding is er in februari 1992 een extra ledenvergadering geweest, waarin is besloten om met de veiling te verhuizen van hun oude complex

aan de Rijksweg te Margraten naar nieuwbouw op het industrieterrein Aan de Fremme.

Op 30 september 2000 was de officiële opening van de nieuwe veilinggebouwen Aan de Fremme. De opening werd verricht door gedeputeerde Jean Bronckers van de Provincie Limburg.

Er is dus in de afgelopen 100 jaar heel wat gebeurd met de veiling van Margraten. Niet alleen in de organisatie, maar ook zijn de fruitsoorten en de afnemers van 1926 niet meer te vergelijken met die van 2026. Waren er vroeger appels als: *het Keulemenneke*, *Belle Fleur* en *Eijsdener Klumpkes* in de jaren 50 en 60 waren dat de *Cox's Orange*, *Golden Delicious* en de *James Grieve*. Nu zij de belangrijkste soorten de *Elstar*, *Jonagold*, *Junami Joly Red* en *Morgana*.

Sinds het samengaan van de Coöperatieve Fruitveiling Zuid Limburg met FruitMasters in juli 2021 is er officieel een eind gekomen aan de zelfstandigheid van de fruitveiling van Margraten.

Nu gaat er veel fruit uit Zuid Limburg rechtstreeks naar FruitMasters in Geldermalsen om daar gekoeld en geveild te worden. Hierdoor is er in het veilingcomplex Aan de Fremme een gedeelte van de opslagruimte vrij gekomen en is een gedeelte van de gebouwen verhuurd voor de opslag van zonnepanelen en frisdrank.

Tekst: Frans Meijers.

Bron: Het complete verhaal heeft in het boekje *Op de Heugte 2011* gestaan, publicatie door Heemkunde Vereniging Margraten.

Deze tekst kwam tot stand in overleg met Hub Huijnen, Heemkunde Vereniging Margraten.

*De voormalige zaagmolen met rode deur (foto gemaakt in 1989).
Fotograaf: Paul Rutten*

DE VOORMALIGE ZAAGMOLEN

2 Laag Caestert – Eijsden

Laag Caestert is een klein, historisch gehucht in Eijsden aan de Maas met een bijzonder karakter. Het dorpje staat bekend om zijn smalle voetpaden, romantische steegjes en oude huisjes. Opvallend is het witte vakwerkhuis, het enige overgebleven exemplaar van de oorspronkelijke zeven of negen woningen die ooit eigendom waren van een grafelijke familie en werden gebruikt voor huisvesting van personeel.

Rond 1900 kende Laag Caestert een levendige gemeenschap. Er waren twee cafés, een kegelbaan, werkplaatsen voor mandenvlechters en een zaagmolen. Vooral de ligging aan de Voer maakte het gebied geschikt voor mandenvlechters. De Voer stroomt vanaf St. Pietersvoeren naar de Maas en stond bekend om de forellen die er voorkwamen. Na herinrichting van de rivier werden vistrappen

aangelegd en de oevers verhoogd om overstromingen te voorkomen. Ondanks deze aanpassingen heeft het gehucht zijn historische charme behouden.

De zaagmolen speelde een belangrijke rol in de geschiedenis van Laag Caestert. Deze werd gebouwd na 1200, nadat de loop van de Voer was verlegd. Uit een akte uit 1317 blijkt dat de molen een leen was van de prins-bisschop van Luik. Hoewel de molen in verval raakte, probeerde molenaar Jacob Roye er later een graanmolen van te maken. Dat plan werd eerst afgewezen, maar ongeveer een eeuw later alsnog toegestaan. Daarbij moest de molenaar een boot onderhouden voor het vervoer van granen naar de Maas.

In 1608 werd bij de molen een werkplaats opgericht waar met waterkracht hout werd gezaagd, wat de naam "zaagmolen" verklaart. Rond 1700 werd er ook eikenschors gemalen voor de leerlooierijen in Eijdsen. Na verschillende eigenaars kwam de molen uiteindelijk in handen van de familie De Geloës, die hem voor vijftig jaar verpachtte aan Jean Jeunhomme. Vanaf 1893 kreeg de molen een nieuwe functie: het opwekken van elektriciteit voor het kasteel. De molen bleef bestaan tot de Tweede Wereldoorlog, waarna hij werd ontmanteld en omgebouwd tot woonhuis.

Bron: Stichting Eijdsens Verleden.

Deze tekst kwam tot stand in overleg met Marie-Anne van der Cruys, Stichting Eijdsens Verleden.

*Sjang Heuts bij zijn woning aan de Groeve 't Rooth.
Fotograaf: onbekend. Bron: Archief Historische Kring
Cadier & Keer*

AAN DE RAND VAN DE AFGROUND

5 19 Uitzichtpunt Groeve en
Kalkoven de Valk, 't Rooth

Ergens halverwege de golvende weg binnendoor van 't Rooth naar Bemelen staat een bankje, overschaduwd door een boom. Een linde. Een oude leiboom, vormgesnoeid. Het zal de toevallige passant weinig zeggen. Maar voor wie de streek hier kent, en zeker voor (oud-)inwoners van 't Rooth, is deze boom een symbool, een ankerpuntje in de historie van een lange strijd voor het behoud van een leefgemeenschap.

Mergelwinning was er bij 't Rooth van oudsher. In de steile helling naar Bemelen – 't Schoor – geven donkere grotopeningen nog steeds aan waar al sinds het einde van de 19de eeuw blokbrekers bouwsteen uit de mergel zaagden. En er was een kleine open groeve, waar grind werd gewonnen en mergel, onder meer om 'uitgemergelde' akkers

weer op kracht te brengen. Kleinschalige operaties, zonder veel invloed op het landschap. Een aantal inwoners van 't Rooth verdiende er een (karge) boterham aan.

't Rooth, jaren '50. Een levendige dorpsgemeenschap van zo'n tweehonderd zielen. Met een café, een winkeltje, een toneelvereniging, een voetbalclub, een carnavalsvereniging, een hanenkraaivereniging... Het leven ging er zijn gangetje, tot de groeiende vraag naar mergel zowel de overheid als ondernemers op het spoor zette van groot-schalige, industriële mergelwinning. Al in de jaren '50 doken de eerste plannen op voor een afgraving van honderden hectares op het Plateau van Margraten. Dat ging toen niet door. Maar de toon was gezet.

In 1938 huurde de Groningse ondernemer Hendrik Hamming een perceel grond bij 't Rooth, bouwde een kalkoven, en ging er aan de slag. Het begin van de Nederlandse Kalk en Mergel Industrie: Nekami. Het bedrijf groeide als kool, de graafmachines naderden dichter en dichter de grens van de bebouwing van 't Rooth. En gingen eroverheen. Toen het bedrijf in 1973 een concessie aanvraag voor uitbreiding van de groeve met nog eens 70 hectare was al zowat de helft van 't Rooth verdwenen. Nekami had jarenlang voortvarend grond en woningen gekocht, gegraven

en gesloopt. En verdeeldheid gezaaid. Sommige bewoners zwichtten voor de prijs die het bedrijf bood, anderen voelden zich onder druk gezet, zagen verzet als gapen tegen een bakoven, wat hen dan weer kwalijk werd genomen door tegenstanders van de uitbreiding en door inwoners die geen goede deal konden sluiten.

Er was één man die alle verleidingen weerstond. Sjang Heuts. Met zijn vrouw Tina bewoonde hij een eenvoudig boerenwoninkje, het laatste huisje van 't Rooth langs de weg binnendoor naar Bemelen. Een keuterboerderijtje dat niet genoeg opleverde om ervan te leven. Dus werkte Sjang ook bij boeren in de buurt. En sinds 1955 in de mergelgroeve van Nekami...

Was hij een tegenstander van de afgraving? Of stond hij vooral pal voor zijn grond, voor zijn voorouderlijk huis? Hoe dan ook: hij hield zijn rug recht. Uiteindelijk moest de mergelwinner speciaal voor hem een nieuwe weg, stroom en water aan laten leggen, zodat zijn woning door de uitbreiding van de groeve niet geïsoleerd zou raken. En Sjang? Die bleef voor het bedrijf werken tot zijn pensioen in 1972.

Pas na zijn dood in 1986 kwamen zijn land en zijn huisje alsnog in handen van de mergelwinner. Wat bleef, was de leilinde die ooit voor zijn woning stond...

De strijd tegen verdere uitbreiding van de groeve ging intussen door. Keerpunt werd het in 1976 gelanceerde plan van de ENCI om liefst 433 hectare van het Plateau van Margraten af te graven ten behoeve van de mergelwinning. Terwijl het verzet tegen de uitbreiding van groeve 't Rooth toch vooral werd gezien als een regionale zaak, maakte het ENCI-plan van de mergelwinning – en de consequenties daarvan – een nationale kwestie. Het plan ging uiteindelijk van tafel. 't Rooth, gehalveerd maar niet verslagen, moest echter blijven vechten om ook een door de provincie gesteunde 'laatste beperkte uitbreiding' van de bestaande groeve te dwarsbomen. Het begin van een juridische strijd waarbij die 'laatste beperkte uitbreiding' in stappen steeds minder uitgebreid werd: van 48 hectare naar 30 naar 17 naar 5,8 naar uiteindelijk niets.

Sjang Heuts maakte het einde van die strijd niet meer mee. Zijn leilinde wel. En 't Rooth ook. Een half dorp, aan de rand van de afgrond. De andere helft leeft alleen nog voort in herinneringen, verhalen. Verdwenen erfgoed, opgeslokt door de mergelgravers, die zelf inmiddels industrieel erfgoed geworden zijn.

Tekst: Guus Urlings.

Deze tekst kwam tot stand in overleg met Stichting Heemkunde Bemelen.

*St. Lambertuskerk in Mheer.
Fotograaf: Tamara Lukacs*

HET LAATSTE KLOKGELUI

11 St. Lambertuskerk, Mheer

De St. Lambertuskerk in Mheer viert dit jaar zijn 150e verjaardag. De huidige kerk is in de late negentiende eeuw gebouwd door de Roermondse architect Pierre Cuypers in neogotische baksteenstijl. Hij ligt tegen het kasteel aan en diende (net als zijn voorgangers door de eeuwen heen) als een soort slotkapel voor de kasteelheren.

Hoog in de slanke bakstenen toren met spits hing (en hangt) de kerkklok, die – volgens de voorschriften – in de hele parochie te horen was. Hij riep op gezette tijden op tot gebed, en kondigde geboorte, overlijden of een noodtoestand aan. Tijdens de Tweede Wereldoorlog speelde zich een dramatische gebeurtenis af rondom de kerk. Pastoor Schleiden kreeg te horen dat de kerkklok door de bezetter gevorderd werd. Zijn goede vriend, meester Leo Wouters beschreef het voorval als volgt:

"Op zondag 14 februari 1943 kondigde hij van de preekstoel af dat op dinsdag 16 februari de klokken uit de toren gehaald zouden worden: "Ik roep heel Mheer op, om dinsdag van 11 tot 12 uur de klokken nog eens te komen luiden." Hij had de tranen in de ogen. 's Maandags verzocht pastoor Schleiden twee mannen (waarvan er een nog in Mheer woont), mee de toren in te gaan. Bij de klokken gekomen, sloeg hij een boek open en begon daar uit te bidden. Wat hij bad, konden ze niet verstaan. Toen hij klaar was, zei hij: "Kom, vergunt".

De mannen van Mheer deden wat de pastoor van hen vroeg, en luidden om de beurt uit alle macht. Ook 's woensdags werd er nog flink geluid en toen moest pastoor Schleiden zelfs tussenbeide komen en hij verzocht de mannen dringend er mee op te houden, omdat 'klokkepeter' met zijn helpers dreigde versterking te halen. De laatste die nog luidde, een grote forse kerel, gaf eindelijk toe toen pastoor Schleiden hem smeekte toch zijn verstand te gebruiken. Toen de klokken verdwenen waren, zocht pastoor naar een oplossing om toch de mensen naar de kerk te 'roepen'. Hij wist dat zich op het kasteel van Baron de Loë een klokje bevond, dat eertijds boven de ingangspoort van het kasteel hing. Hij vroeg dit klokje en kreeg het ook. Met behulp van Jos Darding werd er zelfs een soort 'klokkenstoel' gemaakt van een kruiwagen-

wiel en met behulp van een 'gevonden' telefoon-draad werd er weer 'getimpt'. Het klokje hangt nu in de kapel beneden in het dorp, die uit dankbaarheid gebouwd werd." Aldus Leo Wouters (uit het archief van Stichting Heemkunde Mheer).

Bron: Meester Leo Wouters, uit het archief van Stichting Heemkunde Mheer.

Deze tekst kwam tot stand in overleg met Tamara Lukacs, Stichting Heemkunde Mheer.

Opmerking: de 150-jarige jubileumuitgave 'De kerk van Mheer' is op Open Monumentendag bij de kerk verkrijgbaar.

*Prehistorische ondergrondse vuursteenmijn.
Fotograaf: Jan G. van Amerongen*

EEN DUIK ONDERGRONDS IN DE PREHISTORISCHE VUURSTEENMIJN

15 Vuursteenmijn, Rijckholt

Verborgen in het prachtige Savelsbos liggen de unieke, ondergrondse, prehistorische vuursteenmijnen. Deze zijn tijdens de Open Monumenten Dag vrij te bezoeken. Hier struinden de eerste mensen van Nederland rond.

In dit mijnencomplex werd in de Steentijd op industriële schaal vuursteen gewonnen. Van deze vuursteen werden gereedschappen zoals bijlen, hakken, messen en schrapers vervaardigd en ook wapens als speren en pijlen.

Het uithakken en winnen van vuursteen was in wezen de eerste vorm van mijnbouw ter wereld. De mijnen liggen zeer dicht op elkaar omdat men

afhankelijk was van het licht dat van boven via de mijnschachten naar binnen viel. Tussen 4000 v.Chr. en 2700 v.Chr. werden hier de vuursteenknollen bewerkt tot halffabricaten en vervolgens geëxporteerd over een afstand van vele honderden kilometers tot ver in Zuid-Duitsland en Frankrijk.

In het bezoekerscentrum in Rijckholt (het voormalige Dominicanerklooster), krijgt men uitleg over deze oudste vorm van mijnbouw en het ontstaan van vuursteen 70 miljoen jaar geleden en over de toepassingen van dit materiaal.

Op de Open Monumenten Dag worden een aantal gratis excursies gegeven door getrainde, enthousiaste gidsen die met jou een reis door de tijd maken. Zij geven uitleg over de archeologie en de kwetsbare natuur in wellicht het mooiste bos van ons land.

Na een wandeling van 25 minuten wordt de vuursteenmijn bezocht en krijg je informatie hoe de techniek van de winning, bewerking en het gebruik van vuurstenen voorwerpen plaatsvond. Wij wandelen door een lange onderaardse gang waarin 76 prehistorische mijntjes 6000 jaar geleden zijn uitgegraven. Hier zijn de geologische lagen met vuursteen markant zichtbaar.

De economische en technische ontwikkeling van de huidige mens is terug te brengen naar de crea-

tieve manier, waarmee de mens in de prehistorie de natuur en haar grondstoffen wist te benutten. De intelligentie van onze verre voorouders om met 'primitieve' middelen de basis te leggen van de eerste industrie dwingt onze bewondering af.

Tekst: Jan G. van Amerongen.

*Deze tekst kwam tot stand in overleg met
Jan G. van Amerongen, Stichting Heemkunde Tebannet.*

*Voor Open Monumenten Dag veel dank aan de Stichting
Ir. D.C. van Schaik voor het beschikbaar stellen van het
informatiecentrum Mijn Rijckholt.*

*Met bijzondere waardering voor de enthousiaste inzet
van de gidsen op deze dag.*

*Klooster Hoogcruts te Noorbeek.
Fotograaf: Henk Heijligers*

EEN BIJZONDERE KLOOSTERRUïne IN HOOGRUTS

8 Klooster Hoogcruts, Noorbeek

Dichtbij de Belgische grens in het glooiende landschap tussen Noorbeek en Slenaken vormt het klooster Hoogcruts een echte blikvanger in het landschap. De bijzondere geschiedenis van het gebouw gaat terug naar het jaar 1428 en kent vele interessante hoofdstukken. Van een waar mirakel die leidde tot het ontstaan van het klooster en de rol die het klooster speelde in de tachtigjarige oorlog, tot de functie van een Latijnse school en plek voor religieuze bezinning en rust.

Door de jaren heeft Hoogcruts vele ontwikkelingen gekend. Mode, trends maar ook ongelukken, zoals maar liefst drie branden, hebben het gebouw altijd in haar greep gehad. De laatste brand in 1979, die velen nog op het netvlies hebben staan, legde

grote delen van het klooster in de as. Het gebouw lag er daarna verlaten en ruïneus bij, waarna vele jaren later Het Limburgs Landschap werd gevraagd het monument te redden. Die uitdaging greep de natuur- en erfgoedorganisatie met beide handen aan.

Inmiddels zijn we 15 jaar verder, is er ontzettend veel gebeurd, maar is er nog werk te verzetten. Hoewel het klooster en de kloostertuin weer in gebruik zijn genomen door diverse gebruikers en het zich langzaam ontpopt tot dé locatie voor eigenzinnige activiteiten op het gebied van kunst, cultuur, natuur en technologie, is Het Limburgs Landschap elk jaar nog druk bezig om het complex verder te ontwikkelen. Dat doen ze onder andere in samenwerking met een groep bevlogen vrijwilligers die de kloostertuin de afgelopen jaren weer terug gebracht hebben naar een prachtige nuts- en recreatietuin. Ook binnen wordt het voormalige klooster ruimte voor ruimte weer gebruiksklaar gemaakt, met oog voor de historische details en natuurlijk de prachtige open kapel als kers op de taart.

Bron: Het Limburgs Landschap.

Deze tekst kwam tot stand in overleg met Loek Hendriks, Het Limburgs Landschap.

Let op: alleen de locatie Hoogcruts is geopend op zaterdag 12 september, en gesloten op zondag. De meeste andere locaties zijn alleen open op zondag 13 september.

MET DANK AAN

Arnold Truyen
Caren Frijnts
Eddy George
Elke Korn
Femke Buiten
Frans van de Weerd
Gert Schaart
Guus Urlings
Guy Pijters
Hub Huijnen
Jan van Amerongen
Jan Opreij
Jef Lardinois
Jos en Hannie Gorissen
Jos Opreij
Koen van der Maat
Leo Barjesteh van Waalwijk van Doorn
Leon Schreurs
Loek Hendriks
Marcel Nijskens
Marie-Anne van der Cruys
Marjolein Hupkes
Nina Grunenberg
Pastoor Driessens
Peter Nijskens

René Gerats
Rolf Hendriks
Ronald George
Tamara Lukacs
Vic Speetjens
Wiel Allertz
Wilma Poolen-Lendemeijer
Wim Senden
Wino en Miets George

Heemkunde Vereniging Margraten
Informatiecentrum Mijn Rijkholt
Stichting Eijdsens Verleden
Stichting Grueles
Stichting Heem & Groen Noorbeek
Stichting Heemkunde Bemelen
Stichting Heemkunde Mheer
Stichting Historische Kring Cadier & Keer
Stichting Heemkunde Tebannet
Stichting Ir. D.C. van Schaik
Stichting Limburgs Landschap
Stichting Restauratie Atelier Limburg

De gidsen van de prehistorische vuursteenmijn
De vrijwilligers van Limburgs Landschap

Aan alle monumenteigenaren, vrijwilligers, verenigingen en parochies die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze mooie dag, heel hartelijk bedankt. Zonder jullie was dit niet mogelijk geweest!

VEERKRACHTIG ERFGOED – DE TOEKOMST TEGEMOET

**is een uitgave ter gelegenheid van
Open Monumentendag 2026
in gemeente Eijsden-Margraten.**

Het zichtbaar en toegankelijk maken van erfgoed draagt bij aan het versterken van de identiteit van onze gemeente. Met aansprekende verhalen en inspirerende activiteiten brengen we het verleden onder de aandacht. Zo creëren we verbinding tussen inwoners, bezoekers en de cultuur van onze omgeving. Erfgoed is een belangrijk onderdeel van ons programma Kunst en Cultuur, waarin we samen werken aan het behouden en delen van onze geschiedenis. Op deze manier blijft erfgoed levendig voor huidige en toekomstige generaties.

*Deze uitgave is een initiatief van Team Kunst & Cultuur,
gemeente Eijsden-Margraten*